

Állattani, vadászati és halászati folyóirat.

• A TERMÉSZET • előfizetési ára
 a »HALÁSZAT« melléklapjával együtt
 egy évre 6 korona.
 A »Halászat« külön, egy évre 3 korona.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Szerkesztik:

DR. LENDL ADOLF
 és
 csíkszentsimoni és ernyesi
 LAKATOS KÁROLY.

Budapest, II., Donáti-utca 7.

Zoologiai állomás Fiumében.

A napilapokban olvastuk a hírt, hogy végre valahára megindult egyetlen tengerparti városunkban az

a mozgalom, amely egy zoologiai állomásnak létesítését czélozza. Európa minden államának van már egy, vagy több ilyen tengerparti állomása; csak nekünk nincs.

Ezek az állomások részben csak tudományos czélokat követnek, mint például a nápolyi, vagy a trieszti; részben pedig inkább gyakorlati feladatok megoldásával foglalkoznak s ez esetben a tengeri halászat érdekeit tartják szem előtt.

Van azonban egy olyan is, amelynek speciális a rendeltetése; ez a rovignoi állomás. A berlini nagy látványosságnak, a híres berlini tengeri akváriumnak a gyűjtőhelye ez. A tudományos kutatások csak másodsorban és utólagosan kaptak itt hajlékot. A halászat gyakorlati részével pedig egyáltalában nem törődnek itt.

A magyar zoologusok azelőtt évről-évre Nápolyba mentek, hogy tudományos vizsgálatokat végezzenek.

Egy évtized óta azonban már csak hírből ismerik ezt az intézetet. Pedig tagadhatatlan, hogy ez a hazai zoologusoknak, különösen a fiatalabb generáczióknak, nem válik hasznára, mert a tudományismeretek kibővítésére a tenger változatos faunája nyújtja a legkedvezőbb alkalmat.

Ausztria egyetemei — csak példaképen említem Ausztriát, más országokban is ugyanezt találjuk — a trieszti állomásuk révén állandóan friss és konzervált tengeri állatokat kapnak előadásaikhoz, kísérleteikhez, de gyűjteményeik számára is. És az egyetemi tanárok a tanuló ifjuságtól kísérve, évenként a karácsonyi és húsvéti vakációt ott töltik el, mert bő alkalma nyílik a tanárnak ilyenkor otthoni előadásait a tengerből merített friss gyűjtések bemutatásával kiegészíteni.

Olyan országokban, amelyeknek népe a tengeri halászatot nagyban űzi, többhelyütt is találunk zoologiai, vagy inkább halászati megfigyelő állomásokat. Legnevezetesebbek ezek közül a stettini, a bergeni, az odessai; Olaszországban, meg Franciaország számosság helyén vannak ilyenek. Csak az a feladatuk, hogy a halászatra alkalmas állatok biológiai, elterjedési és egyéb viszonyait évről-évre kutassák és ezáltal a halászatot rendszeresebbé, eredményesebbé tegyék. Ezeknek rendkívül nagy fontosságuk van. Mert nem

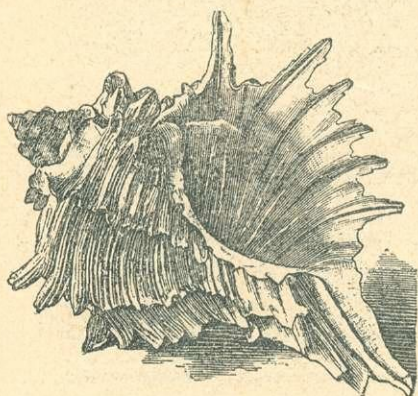
ésupán csak a halászat, mint mindenfelé űzött mesterség, de az azzal kapcsolatban kifejlődött iparszerű foglalkozások, meg a tengeri produktumokkal való kereskedés is tagadhatatlanul mélyreható támogatást nyer ezek révén.

A magyar tenger halbősége köztudomású. Velencei, chioggiai halászok járnak be a mi tengerünket és emelik ki belőle mindazt, amit bősége terem. Felváltva Fiuméba, Triesztbe, vagy más városok piacára viszik a zsákmányt — és mi olaszországi halászkéntől váltjuk vissza a mi saját halainkat. De ez még hagyján.

A Trieszt mellett levő szardínia- és szardella-gyárakból vesszük meg, tehát az osztráktól vásároljuk vissza az olaszok által a mi tengerünkben milliónyi millió számra kihalászott apró halakat! És miért? Mert a mi partvidékünk népe — amely azonban már nem tud megélni és kezd kivándorolni — nem ismeri úgy a halak járását, szokásait, ívását, gyülekezését, mint az olasz s ezért nem halászik; de

nincs hálója, horogja sem és nagyon szegény. Nem tudna versenyezni és csak kicsiben, saját szükségletére gondolva foglalkozik a halászáttal.

Nem lehetnének-e Fiumében, vagy más alkalmas helyen szintén konzerv-gyáraink? és nem halászhata-e a mi népünk is nagyban és rendszeresen?

nem fejlődhetnék-e ki Fiume felől hasonló élénk kereskedés tengeri halakkal, rákokkal s egyébvel, mint Trieszt piacától kiindulva?

Az ehhez való kezdő lépés, azután pedig e gyakorlati foglalkozásoknak irányítása és fokozása, ezzel összetüggő biológiai megfigyeléseknek megejtése: ez volna a fiumei zoológiai állomásnak első és főfeladata. Ez magában is adna neki létjogosultságot és szakavatott vezetés alatt bizonyára nagy eredményekre számíthatna. — A mint az osztrák egyetem Triesztből, úgy a magyarországiak Fiuméből kaphatnának előadásaikhoz, különböző kísérleteikhez és tudományos gyakorlati feladatokhoz megfelelő tengeri állatokat. — A budapesti egyetem és műegyetem tanszékei, a kolozsvári állattani intézet és bizonyára a zágrábi egyetem, de más tanintézetek is bő oktatási anyagot szerezhetnének ily módon. És a mi tanárjelöltjeink, a kiknek a gyakorlati kiképzése úgy is oly nagyon hiányos, a tengeri fauna ha nem is tanulmányozásához, de legalább nagy vonásokban való látásához és legközelebbi alakjainak ismeretéhez juthatnának. Nagy dolog az kérem, mikor például a fiatal tanárnak a polip szívószemölcsös karjairól kell oktatnia, vagy a tengeri csillag állabacskáiról — és nem látta sem a polipot, a mint odaszívja magát valamihez, sem pedig a tengeri csillagot, a mint kúszik; szóval nem látta ezeket elevenen! — Tudós tanárainak vezetésével 1–2 hét alatt is sokat-sokat tanulna fiatalágunk ily tengerparti állomás látogatása alkalmával.

A magyar tudományos intézeteket, az egyetemeket szolgálni, ez lehetne tehát a tengerparti állomásunk második feladata.

S ezzel talán még ki sem volna merítve ez a tudományos feladat. A mint azelőtt Nápolyba töre-

DÉRVIRÁG.

Vörösfényes éden beborult egének
lehullt szívárványa.
Letarolt világnak száraz avarokon
porladó viránya
Penész illatával, zűlő pókhálókkkal
vayon immár tele,
Álmok délibábját hideg zuzmarával
szórta a tél tele.
Sírhanatok borulnak búverte tájakra —
gyász van mindenfelé,
Hideg göröngvőkön — fájdalom földjéből
virág nem int elé.
Torró könnyük helyén fekete éjjeiken
fehér árnyak lengnek,
Maglebbenő szárnyán a mulandóságnak
hosszú útra kelnek.
Szomorú fejfáknak lengő fátvoláról
Vigasz nem száll szerte:
Jéggé fagyott könnyük fehér dérvirága
szirmát leejtette . . .
Rideg jövendőnek fájdalomtengerén
a remény nem éled —
A fekete éjnek hullócsillagai
soha meg nem térnek!

Lakatos Károly.

Hulló levelek.

Irta: Glück István.

— „A Természet” eredeti tárczája. —

énytelen, szürke az ég; alul szintelen kopárság terjeng mindenfelé. Homályos, tépett felhőóriások terpeszkednek szét a magas végtelenségben, megállnának, fogva tartja őket zsarnokuk, a szél. Azok az ő szárnyai, melyeken át akarja repülni a világot, hogy megöljön minden virágot, fűszálat, mely még vidámabb hangulatot tudna kel-

teni a tájakon. Nincs most már pompázásra való idő!

S a galy a fán félrehajlik a szél útjából, felsír, felzokog. Mi a szélnek e jajszó! Megrázza, körülfutja, hadd hulljon le róla az utolsó szál levél is, ne legyen rajta az sem. S a levél, melyet megaszalt a nap melege, összevert a kemény szemű eső, lepördül a galyról s hull-hull le a földre a többi közé, az édes testvérek mellé. Még nem halt meg egészen. Még piros, még sárga, még rajta a szívárványszínek tarkasága, a halál, az enyészet szellemének csókja — de már szárad itt is — ott is a széleken. A mint hull lefelé, sóhaj sóhajt követ, mintha mondaná: hát én is, én is ide jutottam!

A tölgy, a gyertyánfa levele is megsárgult, megbarnult, a legtöbb ki is száradt s most úgy zörög, úgy zizeg, hogy fáj hallgatni is, mikor belemarkol a szél. Ki a nagy természet zokogását akarja hallani, tölgyerdőbe menjen; ki a lemondás gondolatát akarja szívébe kergetni, csak oda menjen, mikor azok a

kedtek tudósaink, úgy most azután Fiumében találhatnának alkalmat ahhoz, hogy tüzetes és beható tudományos kutatásokat végezzenek, tengerünk életét tanulmányozván. Úgyis ismeretlen még a Quarnero élete, nem kutatta senki sem.

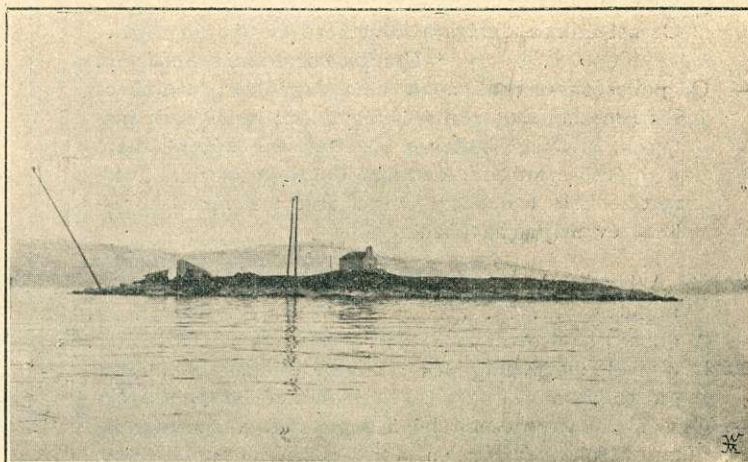
Mindezenfelül talán még arra is vállalkozhatna ez az állomás — és ez létezésének egyik alapját képezhetné, mert direkt jövedelemmel járna, — hogy egy látványos nagy akvárium gyűjtőhelyévé váljék.

Minden nagyobb városban vannak már tengeri akváriumok. És Budapest bizottságai, kik a város idegenforgalmának tanulmányozásával és fokozásával vannak megbízva, mindig hirdetik székesfővárosunk nagy világvárosi voltát. Igaz, hogy a nevezetes és nagyszabású látványosságok híján vagyunk még s hogy épen egy nagy tengeri akvárium ily látványosságok között majdnem első helyet érdemelne. De ha még nincs, hát lehet majd és bizonyára meg is lesz; mert érezzük a szükségességét. Sőt lehet, hogy egy tengerparti gyűjtő-állomás ennek keletkezését szintén elősegítené. — Tudjuk, hogy a Quarneroból fogott állatokat használnak Berlinben is. Nem az északi és keleti tenger szegényesebb faunáját, hanem a mi tengerünk fajait viszik Trieszten át Berlinbe, hogy ott a tengeri akváriumokban mutogassák. Mennyivel könnyebb volna ezeket direkt összekötetés útján Budapestre szállítani! A horvát és dalmát tengerpart mentén gyűjtik azokat az érdekes alakokat, a melyeket azután először a rovignoi medenczékben a fogásához szoktatnak, hogy onnét Triesztbe és azután Bécsbe, Berlinbe, Frankfurtba küldjék. — Mindenesetre szép, érdemes és elég hasznos működésre vállalkozhatnék az új zoológiai állomás e tekintetben, ha erre is kiterjesztené figyelmét.

Most, midőn ennek megalapításáról van szó, nem mulaszthattuk el, hogy mindezekre figyelmeztessünk.

Azonban fölötte fontos még ezenfelül az állomás helyének a kellő megválasztása is. Fiume városának közvetlen környéke nem alkalmas egy ilyen állomás létesítéséhez, mert nem adja meg a fennállás és sikeres működés első feltételét sem: t. i. nincs jó tengeri vize. Buccari városa évekkal azelőtt, a mikor a budapesti zoológusok ilyen irányú mozgalmat akartak megindítani, felajánlott telket és építő anyagokat is ingyen, csak azért, hogy az ő területén állíttassék fel a zoológiai állomás. Megfelelőbb volna azonban Cirkvenicza, Porto-Ré, vagy Martinschizza. Ezek oly közel vannak Fiuméhoz, hogy ez a kis távolság számba sem jöjjön.

R.

Sveta Marina szigete Novi átellenében. Tonhalászok figyelő állomása.

bűgő, lassú, hideg szelek járnak át meg át a tájat, melyek érintésétől nem szabadulhat meg a galy, nem menekülhet meg a bokor, nem térhet ki a levél. Hallani fog sirást, zokogást, halani fog sóhajt, kesergést, minőt nem hallott még soha! Látni fogja megtestestítve a mulandóság szomorú, leverő gondolatát, mint másutt seholl!

A halál, az enyészet szelleme uralkodik mindentelé. Érezzük szárnya lebbenését, halljuk rémes gúnykaczagását, hogy megborzong tőle minden porczikánk. Halál, halál s mindenütt csak halál! Az élet fut, rohan, már nincs itt, pedig viruló országa volt e táj. Elűzte a halál. Most az ő ideje jött meg. Hadd legyen temető, szomorú temető a világ!

A nap úgy elbujdosik, képét sem mutatja napokig. Talán maga sem akarja látni a pusztulást, az enyészet szellemének ádáz munkáját. Nincs most más úr, csak a halál s azért meg kell hálnia minden fűszálnak, minden levélnek, minden virágnak.

A magasra nőtt, lengő fűszál lekonyult, le-le az avarra, ráhullt a levelek ezre, eltemette, betakarta. Feje fölött hallja olykor-olykor átsivítani az őszi szél, a mint boronálja a leveleket. Néha letépi, leszaggatja a takaróit, felviszi a magasba, megpörgeti, megtánczoltatja őket, azután magukra hagyja s onnan kaczag le rá a magasból. S a levelek hullnak-hullnak alá megint, mint régen, mikor letépte őket édes anyjuk kebeléről.

Sudárbugás, galyroppanás, levélzizegés tölti be az egész erdőt. Nincs madárdal, nincs méhdongás, nincsen bogárzűmmögés. Most csak temetésre való hangok, sirás, zokogás, sóhajtozás hallható. Most a halál ideje jött meg, most a halál országa lett a tájék.

Szól a temetési ének, hangzik folyton, szünetlenül, mert

folyton temet a halál csatlósa, az őszi hideg szél. Károgva repül a gyászmadár, a varjú, a holló, mintha vissza akarná sirni ő is a múltat, azt a szép múltat, mikor kaczagott még a derűtől az ég, mikor hangos volt a föld a madarak dalától, bogarak zűmmögésétől; mintha megúnta volna már ő is, a halál kiválasztott madara, a pusztulást, az enyészet ádáz munkáját. Kár-kár!...

Ködös, borongós, hideg, kietlen a világ. Fázik minden! A köd belopódzik mindenhová, magába szí füstöt, port, piszkot s így ragad-tapad az emberre. Azért nem szereti senki.

* * *

A szigeti erdőben, a Kerülő fölött, megindult a hajtás. Fölzengett a jeltadó kürt szava, átzúgott az erdő egyik végétől a másikig. S a hajtók megindultak lassú, egyenletes menetben, megrázva a fát, rálépve az ágtörmelékre, hogy csak annál nagyobb legyen a zaj, mely amúgy is csaknem kiállhatatlanná válik a sok heje-huja következtében. Mintha tűz támad éjnek idején, méla csendben, a szomszéd közeli községben, akként száll filembe a messzeségből a hajtók lármája, zsongása. S mit érezhet a vad, mikor e lármát hallja?

Fut, ki merre futhat! De hova, de merre? Mindegy, csak messze-messze el a pokoli zajtól, hogy még a képzelete is megsűnhessék, elmosódhassék. A nyúl mama egy-kettőre talpon van s iramlik, mint a szélvész előre, a hol még csendet, némaságot sejt. De a tapasztalt tapsitűles bátrabb. Ő még ráér leheveredni, hiszen olyan messze még a zaj. Megselekszük még ennél többet is. Meghúzza magát valami laposban s ott várja be, míg elvonul mellette a hajtók serege s azután visszacsap

A gubacsokról.

(IV. rész).

(Folytatás).

II. A kocsányos-, kocsánytalan-, pelyhes- és magyar-tölgy gubacsai.

46. A nyúlvány, a gubacs nagyságához viszonyítva, sokkal rövidebb 47.
47. A gubacs orsó alakú, gyakran kocsányos, kopasz, vagy molyhos, nyúlványa rövid s csőrképű csúcsban végződik. Augusztus hóban érik, a darázs szeptember hóban röptül. (Q. Rob. sess. és pub.)
* *Andricus solitarius Fonsc.*
- A gubacs nem orsó alakú 48.
48. Q. Robur-on; az ágak a gubacs képződése helyén megdagadnak; a gubacsok rügyhöz hasonlítanak, foszlányos bőrük barna, nyúlványaik rövidek és vastagok. Ősszel érik, a darázs a következő év nyarán röptül.
* *Cynips corruptrix Schlecht.*
- Q. pubescens-en; az ágak nem dagadtak; a gubacs bőre foszlányos, szőrös és fénytelen; nyúlványai vastagok, kifelé görbültek s közöttük a közepén látható a tojócső szurásától származó és szörkoszorúval övezett sebhely forradása. Ősszel érik, a darázs a következő év május havában röptül.
* *Cynips amblycera Gir.*
49. (2.) A levélnyel, vagy a főerek rendellenesen megvastagodva. 50.
- A gubacs határozott alakkal 51.
50. Levélnyel megvastagodás. A lárva lábakkal. (Lepkegubacs.) *Heliozela staneella Fr.*
- Orsó alakú, vagy csomó képző daganatok, vagy megvastagodások a levélnyelen, a fő-, ritkábban a mellékereken. A lárva lábatlan. Augusztus hóban érik, a darázs u. a. év augusztus és szeptember havában röptül. A

két gubacsot csak a tenyésztett darazsak után lehet biztosan megkülönböztetni.

- a) Q. Rob. sess. és pub. * *Andricus trilineatus Hart.*
b) Q. sess. * *Andricus testaceipes Hart.*

51. A gubacs csak egy ponton van a levélhez növe, megérve lehull 52.
- A gubacs széles alapon van a levélhez növe, vagy átnöttek, gyakran a levél el is torzul 66.
52. A gubacs gömb, vese, vagy kúp alakú 53.
- A gubacs lencse alakú 61.
- A gubacs más alakkal 64.
53. A gubacs a levéléren, két, a lehullás után visszamaradó barnaszínű hüvelyke között foglal helyet; gömbölyded, egész 4 mm. nagy, sima, sárgás, zöldes, vagy pirosas, gyakran pirosan foltos. Érik aug. és szept., a darázs okt., nov. röptül. (Q. Rob., sess. és pub.)
* *Andricus ostreus Gir.*
- A gubacsoknak, ha levélérből erednek, nincsen hüvelykéjük 54.
54. Vesealakú, apró gubacsok számosan a levél alsó oldalán. Érik októb., novemb., a darázs a következő év december és január hónapjaiban röptül.
* *Trigonaspis renum Gir.*
- A gubacsok gömbölydedek 55.
55. A gubacsok érett állapotban puhák és nedvdúsak . . . 56.
- A gubacsok éretten kemények, szárazak 57.
56. Májusban érik és júniusban lehull, a bölcső külön falazattal bír, 5–7 mm. (Q. sess.)
* *Trigonaspis synaspis Hart.*
- Augusztus és szeptember hóban érik, bibircsókos, néha sima is, 10–20 mm., a bölcsőnek nincsen külön fala. A darázs ősszel röptül, vagy gyakran a gubacsban áttelel. (Q. Rob. és sess.) * *Dryophanta folii L.*

közöttök. Korán szemfüles a róka is, de még tétovázik. Szeretne is előre loholni, de fél is, azért inkább ravaszkodni kezd. Oldalt csapni, visszarúgtatni: ez az ő taktikája. Előre csak végszükségben megy; talán sejti már a komisz, hogy ottan várakozik reá valami. Neki gyanúsabb a nagy csendesség azon az oldalon, mint az ijesztő láрма, zürzavar túlhan.

Az őz, az ijedős, félénk őz, már az első neszre megriad, megremeg. Nem töpreng sokat. Amerre tágasabb, csendesebb, arra jobb! Csak messze-messze legyen a zajtól, mely úgy bántja, úgy ijesztgeti. S nekivág a zaj ellenkező oldalának. A suta gyorsan szökken, ha szeladonja nincs közelében; átveti magát puskások vonalán. De a bak, a sok veszélyben megfordult, sok tüzet kiállt bak, nem ront oly vakon neki a nagy világnak, csak figyel előrecsapott lapátfüleivel s közelre bevárja a hajtókat. Ő ott reméli szabadulását. Néha nekiront az ellenkező iránynak, de csakhamar visszakanyarodik s bokrokat átszökve, veszedelmes sebességgel tör át a hajtók vonalán. A tapasztalatlan a suta előtt siet át a puskások vonalán s ott kapja meg a szabaddulás helyett sokszor a halált.

Még messze a hajtók serege, de már ropog a puska itt is, ott is, a vonalon. Én még nem sütöttem el fegyveremet. Nem vagyok nagy barátja az ilyen hajtóvadászatoknak, mikor becsöppen a nimródok közé nem nimród is, ki lő, puffogat vaktában mindenre, a mi jó; ki nem tekinti, jó lövést ad-e, vagy rosszat, melyet elvisz a szegény, üldözött vad, de a mely előbbutóbb mégis meghozza kimulását. Csak arra szeretek lőni, a mi biztos. S ha nincs, inkább eltűnődöm, eleszmélkedem ebben a lemondás, elmulás költészetével telistelitett légkörben.

Egy csoport virág van előttem a széles fasoron. Épen

csak virág, gyöngye, lehelletszerű, finom kehely, levele semmi. Sápadt lilás színével úgy beleillik ebbe a borongós, csipős időbe. Mintha fázna, mintha dideregne, hogy olyan lilásszínű? Ha kapna is napsugarat, akkor se volna más; hisz tele a napos mező édes testvéreivel, azok is csak olyanok. Hideg a napnak csókja ilyenkor már nagyon. Tátogatnak, mintha erőnek erejével akarnák kínálni mézőket, de nincs, a mi meglássa, a mi fölkeresse őket. Pedig úgy vágyódnak valami elkésett pillangó, vagy méhike szerelme után s nem jön, nem akar jönni egy sem. Érezni, ismerni a szépség báját, tudatát s elhervadni önmagát emésztve reménytelenül: óh be keserves lehet! Szegény kikerics, hogy megesik a szívem rajtad. De azért csak virulj, te mezők ékessége, te őszi lilium, te búbánatos piczi virágszál, hisz több örömet nyújtasz nekem most, mint a virágnylás korszakában ezernyi más! Te szép, te kedves, te gyengéd virágszál!

Zsörtölődik a szél a tulsó fiatalosban, sok baja lehet azzal a sok-sok levéllel, mely nem akar, nem fog lehullni előbb, mint a míg ki nem pattan a jövő tavasz derűjétől a rügy. Mi is lenne a szegény erdei állatokból, ha nem volna a kemény télen át bokor, hol magát az idő viszontagságai ellen megvonva, éltét óvhatná? Mi lenne, ha az erdőn keresztül is csak úgy bitangmódra vágthatna a fogvaczogató hideg téli szél, mint a mezőn és szántóföldeken; ha nem volna lombzat még, ha száraz is, mely feltartóztatja erejét? Szegény, üldözött vadak, csak gondolt rátok is a gondviselés, mikor úgy intézte, hogy ne hulljon le a tölgy és egyéb fáknak levele, hogy legyen nektek is a megpróbáltatás szomorú napjaiban helyetek, hol magatokat a fergeteg elől megvonhassátok. Vagy nem ezért nem hull le a tölgyről a levél? Hát miért?

57. Vörös (vagy ritkán zöld) sávval. Ősszel érik, a darázs u. a. év nov. és decz. (Q. Rob.)
 * *Dryophanta longiventris* H.
 — Szín-sáv nélkül 58.
58. Hosszában metszve, a bölcső fölött üreg látható; kissé hengeres, 4 mm. Ősszel, a darázs u. a. év. okt. és nov. (Q. pub, sess.) * *Dryophanta disticha* Hart.
 — A bölcső fölött nincsen üreg 59.
59. Szélesebb mint magas, mintegy 4 mm., sima, vagy dudorkás, nagy lárvaüreggel. Szeptember; a darázs u. a. év okt. és nov. (Q. Rob. és sess.)
 * *Dryophanta agama* Hart.
 — 5–10 mm., golyó alakú 60.
60. Q. Robur-on; borsó nagyságú, fényes, kissé lapított gubacs. Ősszel; a darázs október vagy novemberben.
 * *Dryophanta divisa* Hart.
 — Q. pubescens és conferta; 10 mm., kevésbé fénylő, golyó alakú gubacs. Ősszel érik, a darázs ugyanakkor.
 * *Dryophanta pubescentis* Mayr.
61. (52.) A gubacs reásimuló, aranybarna színű szőrözettel mintegy át van fonva; 2 mm. átmérőjű, a közepe mélyített. Szeptember; a darázs a következő év márcziusában röpül. (Q. Rob., sess., pub.)
 * *Neuroterus numismalis* H.
 — A gubacs kopasz, vagy csak csillagképzű szőrözettel . . . 62.
62. A gubacs közepe nem kicsúcsosodó; kopasz, vagy majdnem kopasz, a levél mindkét oldalán előfordul. Szeptember; a darázs márcziusban. (Q. Rob.)
 * *Neuroterus laeviusculus* Schenk.
 — A gubacs közepe púpos, rozsdaszínű, csillagképzű szőrökkel gazdagon megrakva, csak a levél alsó oldalán 63.
63. 3 mm., csak a közepe púpos, fehér foltok nélkül. Ősszel érik, a darázs tavasszal röpül. (Q. Rob. és sess.)
 * *Neuroterus fumipennis* Hart.

- 6 mm., már a szélétől kezdve magasodik, széle fehéren foltos Mint az előbbi. (Q. Rob., sess. és pub.)
 * *Neuroterus lenticularis* H.
64. (52.) Q Robur on; a levél szélén, orsóalakú, nyeles, vagy nyéltelen, zöld, vörös bordákkal, 6–12 mm., máj. és jun. A darázs a 2-ik vagy 3-ik év tavaszán.
 * *Andricus seminacionis* Adler.
 — Q. pubescens-en; a levéllemez alsó oldalán az ereken 65.
65. Szarvalakú, kemény gubacs, mintegy 10 mm. magas; október. A darázs u. a. év nov., decz.
 * *Dryophanta cornifex* Hart.
 — Tonna alakú gubacs, barázdás oldalakkal, szegélyezett és lapos csúcscsal. Számosan a megvastagodott főéren, a lemez többé-kevésbé eltorzult. Ősszel; a darázs tavasszal. * *Andricus urnaeformis* H.
65. (51.) Átnőtt gubacsok, azaz a levél mindkét oldalán láthatók 67.
- Ránőtt gubacsok, azaz csakis az egyik levéloldalon láthatók, vagy a levél szélén fejlődtek 72.
67. Bogyóhoz hasonló, az egyik levéloldalon golyóalakú, a másikon korongalakú, nedvdús gubacsok 68.
- Hólyaghoz hasonló gubacsok 69.
68. Kopasz, vagy csak nagyon kurta szőrözettel; gyakran a barkavirágzaton is. Május; a darázs u. a. év júniusban. (Q. Rob., sess. és pub.)
 * *Neuroterus baccarum* L.
- 1–2 mm. hosszú szőrözettel. Junius, a darázs u. a. év jul. (Q. Rob. és sess.) * *Neuroterus tricolor* H.
69. A levél a gubacs képződése folytán eltorzul; a kicsiny bölcső szabadon fekszik a gubacs üregében. (Q. Rob. pub. sess.) * *Andricus curvator* H.
- A levél nincsen eltorzítva 70.

Moszatol a hátam mögött valami. Biztosan róka jön. A ravasz csúszik-mászik, csak hogy megmenthesse gonosz csontjait. Pedig az egyszer aligha menekül meg. Nem jó ki a világot sem közel oldalam mellett, hanem messze tőlem, kettőnk közt. Mintha mérnöki tudományval volna tele a feje. Ám ott is utóléri végzete.

Most félti a róka ő kelme is bőrét; rá sem gondol, mi jó volna egy kis nyúlpecsenye pedig ott vált át mellette az úton. Ilyenkor lehet csak látni, mi erős az életfentartás őszöne! Eltörpül, szinte megsemmisül mellette minden egyéb őszön. A róka megfér a nyúllal, a fázcánnal, ezek sem árulnak el semmi faji félelmet; most csak egy ellenség van: az ember, kitől az a pokoli láрма származik a hátuk mögött. Csak az elől el, el akár a világ végeig! Ámde a hol legkevésbé sejtik a veszedelmet, épen ottan leskelődik rájuk az a sötét erő, mely megküldi számukra a romlás, a halál üdvözetét. Most is egy nyúl talált hármat bukfenczezni, a mint azt a rettentő pukkanást hallotta a háta mögött. Az már nem éri el a tulsó fiatalost. Megpróbálja ugyan még, de nem bírja. Magasra dobja magát a levegőbe egynehányszor, de helyben marad. Vége van.

Egy ideig csak a közeledő hajtók lármája hallatszik. Nem jó pukavégre semmi.

Hallgatom a pele moszatolását a száraz levelek között. Elcsöndesül, majd újra kezd, feltörtet a fára. Bolondos kis tura jószág. Félig patkány, félig mókus és mégis egyik sem. Nem olyan csúf, mint az; nem olyan kedves, mint emez.

A szél zajog egyre. A fejem fölött beleveszekedett egy levélbe s azt most nem hagyja oda. Pörgeti örült sebesen, már

gomolyagnak látszik a gyors forgásban és mégsem hagyja bolondos kedvtelését abba.

Mintha erőnek-erejével le akarná szagatni onnan. S a levél mégis ott marad.

Hüvös van, megborzong a hátam. Hasztalan néz bámészködő nagy szemével le a nap hozzám, nem ad semmi meleget. Eljátszotta szerelmét, most koldus gyanánt vándorol rég elmúlt szép emlékei nyomán s hallgatja a millió átkot, a sok szemrehányást a lehullott levelektől, az elhervadt virágoktól, melyeket örök szerelemmel hitegetett valamikor régen, mikor ifjúi hév, szenvedélyes tűz égette még szívét. Az elfonnyadt szépségek mintha föl akarnának egyenesedni láttára, izegnek-mozognak, de csakhamar még jobban összetöpreődnek. Mintha siratná a nap is csapodár ezernyi szerelmét, mintha köny fátyolozná el szemét: olyan homályos, olyan fénytelen, csillogás nélküli, olyan hideg.

Beljebb húzódok a két bokor közé, hogy ne érjen anyyira a szél. Jobbomon galagonyabokor kínálgatja lisztes, piros gyümölcsét, balról meg kökényszemek kacsintgatnak reám. Gyönyörűséges két szín egymás közelében, különösen most, mikor minden oly fakó, olyan színtelen. Az ég szürkévé vedlett, az erdő sárgásbarnává, annak a néhány örökzöld fagyöngy-bokornak kivételével, melyek ott gubbaszkodnak egyik-másik tölgyóriásnak tetején. A természetben nem ismerünk rikító színeket. Ott elveszti rossz benyomását a sárga, a vörös, a zöld; ott minden szép; ott minden összevág. A legrikítóbb színek lehetnek egymás mellett s a legszebb keretet adják meg a földdarabnak.

Nem látok messze, csak az úton föl-le, mely tele van le-

70. *Q. pubescens*-en; különfalú bölcsovel; zöld, később barna, alul laposdad. Máj.; a darázs u. a. év jun.
Andricus sufflator Mayr.
- *Q. Rob.* és *sess.*-án; a bölcsonek nincsen külön falazata 71.
71. Nagyon lapos, alig észrevehető, kicsinyke, hólyagalakú gubacs (gubacslégy). *Cecidomyia* sp.
- 2–3 mm. átmérőjű, hólyagképű gubacska, felül sugarasan bordázott. Máj.; a darázs u. a. év jun.
 * *Neuroterus vesicatrix* Schlecht.
72. A gubacs egész hosszában a levél széléhez van növe 73.
- A gubacs a rövidebb oldalával van a levélhez növe 74.
73. Orsóalakú, zöld, vagy vöröses, 3–3.5 mm. hosszú gubacs, vörös sávokkal és szabálytalan bordákkal. Juniusban érik, a darázs a következő év ápr. (*Q. sessiliflora*)
Dryophanta marginalis Adl.
- Halaványzöld, elliptikus alakú, mintegy 2 mm. nagyságú gubacska. Érik máj., a darázs ugyanakkor. (*Q. Rob.* és *sess.*)
 * *Neuroterus albipes* Schenk.

(Folytatása következik.)

ÚJ É V.

Eljött im újra. Mind a virágát
 Otthon feledve, mit se' hozott;
 Éjszaki népek jéghideg álmát
 Lopta és szórja szerte legott.

Mit hoztál nekem? Jajgat a szél is . . .
 Zuzmara-könyvet hullat a fa.
 Varjú is károg, azt mondja mégis:
 Lesz még tavasz óh, lesz valaha . . .

Szebenyei József.

hullott levelekkel. Sok benne az akác-, a gyertyánfa-levél. S ez a kis darabja is a nagy világnak úgy tud engem gyönyörködtetni.

Elnézem, hogy a mint megindul a szél messze fönn, a hol összehajolni látszik az út két oldala, hogyan kezd elevenedni a millió levél: gurulnak, pördülnek, zizegnek, harsognak. Kergeti őket a szél. Én tudok benne gyönyörködni, más talán nem; én el tudnám nézni órahosszat, más megúnná egy percz alatt. Hangulat kell hozzá; de mihez is nem kell hangulat? Kedvező hangulat mellett a legostobább dolog is érdekessé válik; nélküle hideg, száraz minden, ő adja meg az ízt mindennek. A hangulat ezermester!

Négy durranás sebes egymásutánban ébreszt föl merengésemből. Egy baköz ront át a fiatalosba, neki szólt az üdvözlés. Rövidre rá hallom már megint a nagyon közeli hajtók lár-máját, hogy baköz van a hajtásban. Kapóra jön. Ott rogyik le a túlsó oldal szélén ugrás közben, hogy sohase keljen föl többé.

* * *

Sok a nevetés, derült jókedv uralkodik a társaságban. Tréfa-tréfát ér. Én hallgatok. Lelkem tele van hangulattal, melyet a késő őszi erdő támasztott bennem. Elmúlt a nyár, el az ősz is — hadd jöjjön most már a vége is: a tél, a teljes halál . . .

A SAS.)

„Szárnyának rüpte merész és magas,
 A villámokkal egy tanyán lakik
 S tekintetét felküllö a napig . . .”

A sas a havasok fejedelme! A madarak királya a sas!

Az egyptomiaknak szent madara volt, a nap jelképeként tisztelték, sőt az Osiris életét jelentő Ápisuk fölött lebegő kiterjesztett szárnyú sas képében még imádták is.

A görög hitrege szerint a sas Zeusnak a kísérője; a római mithologia pedig Jupiter villámhordozó madarának mondja.

A szentírás János evangelistának sasjellemet tulajdonít, mivel tanítását a legmagasabb tudományon, Krisztus örökkévaló istenségén kezdi.

A sas vadászszenvedélye, nagy ereje és bátorsága már a régiek előtt is ismeretes lévén, nemcsak az istenek jelképes madaraként szerepel, hanem mint hadi-jelvény több nemzet történetében is helyet talál.

A perzsa királyok előtt arany-sast vittek.

Róma városának alapításakor Romulus és Rémus abban egyeztek meg, hogy annak nevét viselje a város, a ki kettőjük közül több saskeselyűt fog; miután Romulus fogott többet, a város neve Róma. Ezért és miután Tarquiniusnak a királyi hatalmat megjövendölé: lálából, a sas a rómaiak királyi jelvénye volt, sőt jelképes madaruk maradt még a királyság bukása után is.

A sas történelmi nevezetessége, különösen a római légiók csatározásai alkalmával jutott érvényre, . . . azt mondja a történelem, hogy: „ . . . a római katonák imádták a sast, a sas elvesztését a csata szerencsétlen kimeneteléről tekintették, mi-ért is a megszorult római hadvezérek a végső küzdelem idején az ellenség sorai közé dobták a sasos »vexillum«-ot s vagy oda-veszett érté az egész légió, vagy az ellenséget szétverve, dicsőséget szereztek a sasnak.

A sas már régóta jelképezi az erőt, a legmagasabb tudományt és a népek felett uralkodó hatalmat. Eredete a rég elmúlt idők homályába vész. Nyoma a rege szárnyán Kis-Ázsiába visz: Ninive legyőzője ellentállás nélkül hatol Kis-Ázsia szívébe, csakis a lydiaiak mernek szembeszállni vele; e mulandó világon azonban sehol nincs örökké tartó dicsőség és erő. A Heraklidák uralma alatt boldoguló Lydia testén az utolsó Heraklida meggyilkolása után az egyenletlenség férge kezd rágódni, napja leáldozik. Pusztulását két »sas« viaskodása idézte elő. Az utolsó Heraklida feleségül kérte a mysiai király leányát, a bájos Trydát, a kiről azt mondja a rege, hogy lakására a mátkaság idején két óriási sas csapott le; ebből az égi jelenségből azt jósolták a táltosok, hogy Tryda egyszerre két király felesége lesz. A jóslat beteljesedett, az utolsó Heraklidát Tyrha fejedelme, Gyges²⁾ a nászéjjelen megöli s Trydát nőül véve, magához ragadja a lydiaiak uralkodói jelvényét, a két-élű bárdot.

A sas a hatalom eszméjének kifejezéseként nemcsak a régibb, de sőt az újabb időben is szerepel, különösen sok európai állam választotta szimbolikus madarának.

Poroszország kiterjesztett szárnyú, fekete sast hord címérében, a mely piros karmaiban a jogart és az ország almáját tartva, mintegy az állami hatalmat látszik megtestesíteni.

Szerbia címérében a keresztény államot jelképező sas mellén fehér keresztet látunk.

A románok négyfelé osztott címérében a bőséget jelképező tulokfej s az erőt kifejező arany oroszlán mellett a főhelyet a napba néző sas foglalja el.

A nagy Napoleon csillagának hajnalán félelembé ejté Európát a francia császári sas, — a XVIII. század pedig

¹⁾ Krenedits Ferencz-nek az „Állatok regevilága“ című munkájából.

²⁾ A pénz feltalálója.

A tölgy gubacsai.

IV.

37. *Andricus solitarius* Fonc. — 38. *Cynips amblycera* Gir. —
 39. *Andricus testaceipes* Hart. — 40. *Andr. curvator* H. — 41. *Trigonaspis renum* Gir. — 42. *Biorrhiza renum* Gir. — 43. *Dryophanta folii* H. — 44. *Dryoph. longiventris* H. 45. *Dryoph. disticha* H. — 46. *Dryoph. agama* H. — 47. *Dryoph. divisa* H. —
 48. *Dryoph. pubescentis* Mayr. — 49. *Neuroterus numismalis*

Ol. — 50. *Neurot. laeviusculus* Schenck. — 51. *Neurot. fumipennis* H. — 52. *Dryoph. cornifex* H — 53. *Andr. urnaeformis* H. — 54. — *Neurot. baccharum* H. — 55. *Neurot. tricolor* H. —
 56. *Andricus ostreus* Gir. — 57. *Neurot. vesicatrix* Schlecht. —
 58. *Neurot. albipes* Schenck. — 59. *Dryoph. marginalis* Adler. —
 — 60. *Dryoph. verrucosa* Schlecht.

látta a lengyel sas hősi halálát, a mint az orosz kétféjű sas rá lecsapott.

A kétféjű sas jelentőségét és eredetét megtalálhatjuk Szent Jánosnak a jelenésekről szóló könyvében, hol az evangélista a »bíró« nak segédkező negyedik lelkes állatról, a kétféjű sasról ír . . . de megtaláljuk a régi katolikus prédikátorok beszédeiben is, ha Krisztus kettős egyéniségéről — isteni küldetéséről és emberi természetéről írnak s ha az egy személy által képviselt egyházi és világi hatalmat kívánják jelképezni.

A kétféjű sas már a régi Assyr és egyiptomi emlékeken is látható,¹⁾ mindazonáltal a római szent-sas feltűntekor nyert benne határozott kitejezést a birodalom azon hatalmi tényezője, amelyben nemcsak a világi, hanem az egyházi fenhatóság is megnyilatkozik.

Kitűnik a kétféjű sasnak ez a jelentősége abból is, hogy az eredeti birodalmi kétféjű sas fején nem a manap látható császári korona, hanem az isteni rendeltetést visszatükröző »dicsfény« volt, csak a későbbi uralkodók ékesítették a sásfejeket országuk koronájával s adták jobbjukba a jogart, baljukba pedig az ország almáját — akkor, midőn madaruk már világszerte ismeretes volt s kettős hatalmi tényezőjüket ki sem vonta többé kétségbe.²⁾

Az uralkodóház Zsigmond császár óta tekinti czímerének a kétféjű sást, a madár fején egy-egy arany korona, arany karmaiban pedig a csodatevő kard és az elmaradhatlan ország almája van a királyi ház czímerével (Ausztriának nincs czímere, a kétféjű sas ép úgy, mint a sárga-fekete szín, az uralkodóház jelvénye!).

Az orosz kétféjű sasban annyival inkább kifejezésre jut a világi hatalom mellett az egyházi, amennyivel több befolyást gyakorol ott a pápaságot el nem ismerő czári hatalom. Az orosz kétféjű sas csak abban különbözik a Habsburg-ház jelképes madarától, hogy piros karmaiban kard helyett buzogányt tart és hogy mellén a sárkányt legyőző »Szent György« látható.

Még egy európai kétféjű sas ismeretes, a montenegrói, a hol azonban a jeles madárnak csak egy korona jutott, mellén pedig egy arany orosz/án látható, egyébként ennek is arany csőre s piros nyelve van s ez is öröködni látszik a jogar és birodalmi alma felett.³⁾

Európán kívül az Egyesült Államok villámokat markoló kesely-színű sasmadara szerepel, mely csőrében a jelmondatát viselő vörös szalagot lobogtatja.

Említést érdemel még a mexikói sas, mely tengerből kiálló sziklán ül s arany csőrében zöld kígyót marcangol.

Krenedits Ferencz.

Bárony István tollából egy új, kétkötetes regény jelent meg Singer es Wolfner kiadásában. A karácsonyi nagy könyvtorlásban az olyan »csendes« írónak — mint a milyen Bárony István — a könyvei alig tűnnének fel, ha maga a könyv nem volna irodalmi esemény. Bárony alkotó ereje egyre fejlődik; az ő ideái nem kapaszkodnak az égbe, kifíczamított nyelvel sem igyekszik hatni, de azért az ő könyvei eldicselkedhetnek azzal, a mivel csak igen kevés könyv. — azokat igazán olvassák, élvezik és terjesztik a jó, előkelő ízlésű emberek közt. Ezek a kiváló tulajdonságok jellemzik az *Ingovány* című kétkötetes regényét is, amelyet olvasóink figyelmébe ajánlunk.

¹⁾ Marczali nagy képes világtörténete a 19. dynasztiában Kis-Ázsia közepé felé vonuló khititákról szólván, rajzában bemutatja a »Boghaz« sziklába faragott képszoportot s többek között a khitita férfiak és nők ünnepi menetét: a kiválóbb alakok hieroglyphájukat kezükben tartva, az egyik oroszlánon, a másik leopárdon, két nő pedig kétféjű sas felett áll, ugyanezen műben szintén képpen látható egy az »őjuki« palota kapujára vésett kétféjű sas, midőn ugyanez mint a khitita népek jelképes madara, Kelet és Nyugat támadása felett öröklik.

²⁾ Téves tehát azon állítás, hogy a római birodalom kettéhasadását kívánja jelképezni a kétféjű sas.

³⁾ Fiume czímere is egy kétféjű sas, a mely azonban mindkét fejével egy irányba néz.

ORNITHOLÓGIA.

A fülemile-sitke (*Calamodus melanopogon* Temm.) fészkeléséről.

E rokonszenves mocsári posztát Magyarországon már 1835 óta ismerjük ugyan, de fészkelését kevesen figyelték meg részletesen. Midőn madarászaink a Budapesten megtartott II. nemzetközi ornithologiai kongresszus ötletéből az 1900-ban létesített vonulási megfigyelő-állomásokon az ország több vidékén kutattak, a velencei tónál *Chernel* István gyűjtött néhány fülemile-sitke fészket és tojást. A kongresszus tagjai, főleg az oologusok előtt a bemutatott fészkek és tojások a legnagyobb ritkaság számba mentek, mert a fülemile-sitke fészke és tojásaival abban az időben még egy gyűjtemény sem dicsekedhetett.¹⁾

Az 1892. év húsvéthetében, ilyen tojásokat szerzendő, meglátogattam a Velencei tó nádasait s két napi utánjárás után kedvezett a szerencse: apr. 14-én ráakadtam az első fészkekre, benne négy tojással. Noha akkor már tudva volt, hogy a fülemile-sitke fészkelése fajrokonaiét jóval megelőzi, mégis be kellett látnom, hogy az idő a fészekkeresésre még korai volt. Ezért két héttel később megismételtem a kirándulást. Apr. 30 án ismét a gyönyörű nádrengeteget jártam és — jóval nagyobb szerencsével. Több fészkealjra bukkantam s módomban volt a madarat *költéshelyén* megfigyelni.

A fülemile-sitke kedvencz fészkelési helyét a nádasokban, a halászság útja mentén választja meg, a hol a varsák állanak s a hol ezeket úgy szárítják, hogy a nádakat megtörik és megcsomózzák, a minek azután »baba« a neve. Az ilyen »varsababák« a fülemile-sitke-fészkek netovábbjai, mert a csomó mint boltozat szolgál s felülről az időjárás minden viszontagságától megvédi a kis madárhajlékot.

»Babák« híján a *Calamodus melanopogon* a czímer nádban építi fészket s csaknem mindig az arrafelé vezető utak közvetlen közelében, vagy más ritkásabb helyen. Néha azonban a lápokban, belső nádszigeteken útnyánt s fészket 30—70 cm. magasságban rakja a víztükör felett. Fészke hasonlít az *Acrocephalus phragmitis* Bechos fészkeéhez, csak kissé szabálytalanabbul van rakva. 9—14 cm. magas, átmérője 7—9 cm. Külső fele különböző anyagból: nádlevelek, sás és száraz fűből készült. A fészkeből meglehetősen mély, igen sima és finom fűvekkel, főleg nádkalászokkal bélelt, melyek gyakran a fészkek széle fölé is kinyúlnak.

A fészkek is különbözők, de még sokkalta változatosabbak a tojások. Megesik, hogy ugyanazon fészkealj tojásai eltérők nagyság és alakra nézve is. A legtöbb fészkealj, mely az első költéskor négy (nagyritkán öt), a második költéskor három, vagy négy darabból áll és igen hasonlít az *Acrocephalus phragmitis* Bechst. félek tojásaihoz, egyesek azonban a *Motacilla flana* L. tojástypusára emlékeztetnek.

A fülemile-sitke tojásokat két csoportba oszthatjuk. Az egyiknél a felszín rajza egyenletesen borítja az egész tojást, de emellett az alapszín a rajzolatok között mindenütt kivehető. A másik csoportban a tojások csaknem egyszínűek, minthogy az egész rajzolat roppant finom és

¹⁾ A Kutter-féle gyűjteményben állítólag 2 tojás volt, eredetük azonban bizonytalan.

tömör, úgy hogy teljesen összefolyik; ez utóbbi jelenség ritkább. Eddig egy kezemhez került tojásnál sem voltam képes a foltoknak csak némileg is koszorúalakban való rendezkedését megállapítani. A vastagabb végen vannak ugyan fekete hajszálvonalak, de ez a viszony is csak esetleges. A tojások alapszíne zöldes, vagy világos-sárgásbarna színjellegűt visel, de csekély árnyalattal mindig halaványabb, mint az *Acrocephalus phragmitis* Bechst. tojásokon mutatkozik.

Egész világos, majdnem fehér alapszínű tojások felette ritkák s kivételes eltéréseknek tekinthetők. Az átetsző tojáshej színe is a fenvázolt színjellegű. A finom foltrajzolat kétféle szín: a hamvas szürke s az olajbarna vegyülete. Némely tojásnál a hamvasszürke némileg nagyobb összeérő foltokat képez. A tojások hosszátmérője 17—18,5^{mm}, harántátmérője 12,5—14^{mm}. Az általam le-mért tojások súlya 8,5 és 9,5 ctm. közt ingadozott. A költés ideje több évi megfigyeléseim alapján ápr. közepétől jun. közepéig tart s bár túlnyomó részben a tojó végzi a költés feladatát, mégis ismerek eseteket, a midőn hím és tojó felváltva költöttek.

Fiatalon felnevelt tülemile-sitkék a fogság és szobaleledelhez könnyen szoknak, de a fogságban levők egyhangú dala, különösen a hímé, nem igen gyönyörködtet s a szabadban élőkét meg sem közelíti.

Cerva Frigyes.

A kakasmezű fácántyúkokról.

A kakasmezű fácántyúk nem ritka jelenség. A kakasmezűség esete tapasztalás szerint igen vén fácántyúkoknál szokott előfordulni és a legtöbb esetben az ivarszervek elsatnyulása következtében beálló meddőségnek (nemi képtelenségnek) az eredménye. Az oly pagonyokban, hol a fácántyúkok túlságos kiméletben részesülnek s évente csak nagyon kevés kerül lövés alá belőlük, különösen gyakran találkozunk a mezenek ily paradoxon eseteivel, mert az ily helyeken egyes tyúkok aránylag igen magas kort érnek el. Egyébiránt a kakasmezűség nemcsak a vadon tenyésző, de a mesterségesen tenyésztett fácánok közt is elég gyakori jelenség. Az ily mezű tyúkok első pillanatra fiatal, még tökéletesen ki nem fejlődött és ki nem színesedett kakasoknak látszanak, azonban behatóbb szemle után a jóval kisebb testalkat, halaványabb színezet, jelentéktelen szemrözsza és kivált a sarkantyúk hiánya fölvilágosítanak a dolog mibenállása felől, mert ezek a külső jegyek csálhatatlanok és mindig tyúkra vallanak, a mit a bonczani adatok is minden esetben igazolnak. Általában a tollazat hasonlósága — a kakasmezű tyúkot a kiszínezett fácánkakassal összehasonlítva — sohasem tökéletes, csak kisebb-nagyobb mértékben föllépő hasonlóságról lehet szó, mihez a kakas tollazatán előmlő jellegzetes fémfény járul; a fark azonban majdnem tökéletesen kakaszerű s oly hosszúra nő, hogy nincs vadász, ki röptében a kakasmezű fácántyúkot — épen a hosszú farka miatt — kakasnak ne tartaná, illetve össze ne tévesztené a kakassal. Főntebb említém, hogy a kakasmezűség öreg tyúkok tulajdonsága és a tudomány is azt vallja, hogy kizárólagosan az öreg tyúkok öltenék csak fel a kakas ragyogó mezét. Folyó évi november hó 20-án gróf *Desseffy Dénes, Alajos és Béla* urak küldtek nekem tudományos vizsgálat czéljából (e helyen is fogadják érte hálám kifejezését!) egy kiválóan szép és szokatlanul erős kakasmezű fácántyúkot, mely királytelki uradalmukban november hó 19-én tartott nagy vadászat alkalmával lőtt fácánok közt találatot. Ez a kakasruházatú fácántyúk-példány azért felette érdekes, mert egyenesen megczáfolja a tudományt azt az állítást, mintha a kakasmezűség kizárólag csakis az öreg tyúkok sajátja volna. — Ugyanis ez a példány — mint tüzetes vizsgálatom folytán kitént — egy bár teljesen kinőtt, kitollazott, azonban *idei*, tehát teljesen *fiatal* példány volt.

Lakatos Károly.

VADÁSZAT.

Az apróvad befogása s kamarákban való átteleltetése.

Hogy a tenyésztésre szánt fácán- és fogolyállomány jobban biztosítható a télen át való eltartás által, szokás a fentartott állomány egy részét a zordonabb időjárás beállta előtt befogni s e czélra berendezett kamarákban s ketreczekben átteleltetni. De vérfelzárkózás szempontjából más vidékekre való szállítás végett is szokták a fácán és fogoly befogását eszközölni.

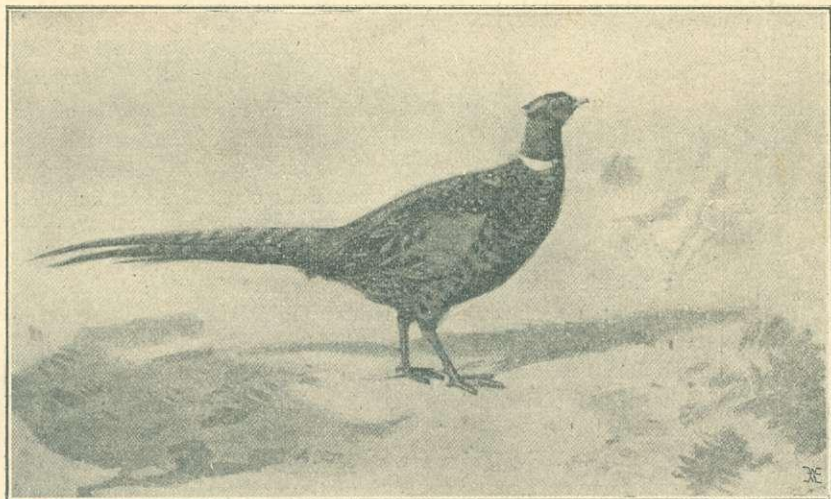
A *fácánbefogás* legelterjedtebb módja a *csapóval* való befogás. Kétféle csapót használnak e czélra, az egyik a *félszer-csapó*, a másik a *csapóháló*. Utóbbi négyezett faráma, melyre lazán s kissé redősen, háló van alkalmazva. Ez a készség rézsútosan álló léctámasztóra, vagy kerek, vékony rúdra támaszkodik (ha fel van állítva — helyesebben támasztva), melyet ha a hozzákötött erős zsinog, vagy vékony kötél segítségével kirántunk a ráma alól, a készülék lecsapódik s az alatta levő fácánokat leborítja. — Ez a praktikus fogóeszköz hordozható lévén, a szükséghez képest bárhol felállíthatjuk. Fogásra állítva, szemes eleséget hintünk alá s arra vigyázunk, nehogy a lecsapódó háló fakerete fácánt érjen s azt agyonüsse, miért is csak akkor rántjuk ki a peczket, ha a madarak lehetőleg már a háló középpontja alá kerültek. A peczerek (vagyis támasztó-fára) kötött zsinognak jó hosszúnak kell lenni, hogy a háló kezelője kellő távolságra helyezkedhessen el (persze jól fedő búvóhelyen) a hálótól. A *félszer-csapó* (vagy egyszerűen *csapó*) állandó berendezésű fogóeszköz a fácánok etetőhelyén, illetve az etető fölé alkalmazva és körülbelül oly nagyságú, mint maga az etető; áll pedig hámozatlan 4—6 cm. átmérőjű dorongokból, melyek úgy illesztendők össze, hogy azok egy rendes, az etető hossz- és oldalterjedelmének megfelelő négyszöget képezzenek, vagyis egy olyan négyszögletes rámat, mely a már ismertett *csapóháló* keretének megfelel. Ugyanez avultas fenyőléczekből is összeilleszthető. — Ennek a négyszögnek felső részére vastag vászonfedőt alkalmazunk (rászögezzük), melynek közepén jobbról és balról egy-egy zsinoggal beköthető olyan nagyságú lyukat vágunk, hogy azon a fogott fácánt akadálytalanul ki lehessen venni. Az etetővel szemben építjük a megfigyelő gunyhót. Ennek a gunyhónak akkorának kell lenni, hogy az egy embernek álló és fekvő helyzetben megfelelő nagyságú legyen. A gunyhó talaja szalmával vastagon befödendő, hogy kényelmes, illetve puha aljúl szolgáljon a befogással megbízott egyéneknek, ki kénytelen néha órákat hasonfekve tölteni és fedetlen talajon könnyen áthülhet. A gunyhó nádból, zsúpszalmából, de szükség esetén kukoricaszárbból is építhető; hátsó felén egy kis bejárót szalma-ajtóval kell rá alkalmazni, elől pedig (nem igen magasán a földtől) egy oly nagyságú lyuk hagyandó rajta, hogy azon át az etetőn törtétek megfigyelhetők legyenek. Ezen kis ablak-féle nyílás alatt

vezetjük be a gunyhóba a csapó zsinegét, melylyel a támasztó-fa (peczek) elrántását eszközöljük. — A fáczánok befogását már október vége felé meg lehet kezdeni, de fogjuk akkor — a szükséghez képest tehát előbb is, — a mikor a viszonyok arra utalnak bennünket. A mi a befogási eljárást illeti, az alig szorul valami bővebb magyarázatra. A befogó az etetőre tiszta búzát, vagy kukoriczát hint, azután (vagy megelőzőleg) a rántózsineget a gunyhóba bevezeti s elhelyezkedik a gunyhó belsejében és bevárja, míg az éhező fáczánok az étető, illetve a csapó alá jönnek; ha ez megtörtént, a zsineg segítségével elrántja a csapófeltámasztó-peczket, miáltal a csapó lecsapódik s az alatta levő fáczánok fogva maradnak. Következik ezután a madarak kiszedése a csapóból (a vászontető nyílásain keresztül), melyeket kézügyben levő zsákokban helyez el a befogó s eközben nagy gondot fordít arra, hogy a kiemelés és behelyezés nagy vigyázzal történjék, a vad szárnyát, vagy lábát ne törje, ne igen vergődjék s tolla (kivált farka) ki ne szakadjon. Legjobb a megfogott vadat lábainál fogva kiemelni s a másik kézzel szárnyait nyomban lefogni, ügyes, gyors mozdulattal. Az elrakásra használt zsáknak akkorának kell lenni, hogy abba legfeljebb 8—10 fáczán férhessen. Sokat nem szabad összezsúfolni. Végül, ha a befogásnak vége van, a gunyhóból egész csendben távoznak s a fogott fáczánokat nagy óvatosan beszállítjuk a teletető kamrába. Megjegyzendő, hogy a *félszeresapó* egész éven át felállítva marad, hogy a fáczánok számba se vegyék (teljesen megszokják); a peczekzsineg azonban csak fogáskor kötendő a támasztó-fára s vezetendő be egyszerre mind a gunyhóba. — Szokták még a fáczánokat *sövény-* vagy *gyaloghálóval* is fogni azon módon, mint a foglyokat, csak hogy a fáczánokra készült e nemű hálónak magasabbnak kell lenni, mint a fogolyfogásra készültnek. A gyaloghálóval való fogást nyáron, vagy őszi elején gyakorolják szélcsendes időben a reggeli, vagy esti órákban oly helyeken, hol a hálókat kellő fedezet alatt (jól elfödve) lehet fölállítani, t. i. takarmány-földön; a hálóba azután a fáczánok behajtatnak. — Ha a szükség úgy kívánja, a befogott fáczánokból a számfelletti kakasokat letarkózzuk; ellenben a tyúkokat a teletetőbe szállítjuk, hol a tavaszi kibocsájtásig maradnak. Megjegyzendő azonban, hogy többszörösen bebizonyosodott tény az, miszerint azok a tyúkok, a melyek a szabadban telettek át, sokkal alkalmasabbak a továbbtenyésztésre, mint azok, a melyek kamrákban telettek át. A vadon tenyésztés eme kétségtelen előnye daczára, a télire való befogásnak még mindig túlnyomó számban vannak hívei s annyiban nem is indokolatlanul, mivel ily módon, bármily rossz tél esetén is, legbiztosabban rendelkezünk a tavasszal kibocsátandó törzsállományyal.

A *fogoly befogása* s kamrában való átteleltetése az oly területeken, a hol e kedves szárnyas csenderesekben, apró erdő-részletekben, fenyő-csoportokban, vagy bokrok által védett kis etető-félszerek alatt a zord és havas időben menhelyet és táplálékot talál: nem annyira indokolt, mint oly helyeken, melyeken a csenderesek és erdőcskék egymástól távol lévén, a vad a síkmezőn csak kukoriczatarlón, a határ- s árokmenti fasorok szórványos gyökérhajtásai alatt, csicsóka-vetés, vagy legfeljebb vadkender-csoport és egyéb gaz között találván búvóhelyet, rendes tanyája gyanánt a gyorsan emelkedő őszi vetéseket csak tavasszal keresi fel. A törzsállomány biztosítása céljából történő befogása a fogolynak október vége felé veszi kezdetét. A befogást különféle hálókkal

szokás eszközölni, de hóban *fogoly-fogó dúczot* is használnak. — Oly helyeken, hol a fogoly bőségben van, a legalkalmasabb háló az u. n. *magas háló*, miután e hálóban fogott szárnyas kevésbé sérülhet meg, mint más hálóknál, mi a tenyésztés céljaiból történő befogásoknál igen figyelemre méltó; de másrészt ajánlatos e háló már csak azért is, mert legbiztosabban vezet eredményre. Ez a háló különben egy könnyű szövetű, 4—8 cm. átmérőjű hurokzattal (szemmel) készült, 25—30 méter hosszú és 6—9 méter magas fogóeszköz, mely zsinórok segítségével póznákra lesz lazán kifeszítve, oly módon, hogy közepe egy mély öblöt képezzen a foglyok befogására. Bővebb leírását, valamint készítési módjának ismertetését mellőzöm, mert úgy sem lehet azt leírásból elsajátítani, sem pedig a vele való bánásmódot gyakorlati útbaigazítás nélkül megtanulni. A hol szükség van rá, ott ügyis tudnak vele bánni, vagy legalább van a személyzet között olyan, a ki tud s útbaigazítást adhat; egyébként pedig az ily hálókat már összes felszerelésükkel együtt készen kaphatók a hálógyárakban. A továbbiakban tehát csakis a dolog praktikus oldalára fogok kiterjeszkedni. — Ha ezzel a *magas* (vagy *álló*) hálóval fogni akarunk, akkor legalább is 5 ily hálóra van szükségünk. Fogásra legalkalmasabbak a ködös, borús és szélcsöndes napok; verőfényes idővel nem igen számíthatunk sikerre s ilyenkor praktikus hálózó nem is igen próbál szerencsét, vagy legfeljebb estefelé kísérletezik. Ép oly sikertelenek a háló használatára nézve a szeles, zivataros napok is. — A hálókat használatkor ott állítjuk fel, a merre valószínűség szerint a felrebbent foglyok szállani fognak s mivel köztudomás szerint azok legszívesebben szél ellen repülnek, e körülményre különösen anyílt mezőkön nagy súlyt kell fektetni; míg ott, hol kisebb ligetek, berkek, vagy remizek találhatnak, erre kevésbé kell ügyelnünk, mert ily vidékeken majdnem kivétel nélkül ezekbe szoktak behúzni a hajtásban felvert csapatok. Ha a háló megfelelően felállított s a felvigyázók s a hálóba került szárnyasok kibontására kirendelt segédek elfoglalták helyeiket, azaz a háló-fal két végén és a közepén egy-egy ember lehalsalt: kezdetét veszi a *hajtás* s a foglyok a közelben fekvő vidékről félkör alakban felállított hajtókkal a háló felé szoríttatnak. Megjegyzendő azonban, hogy a siker érdekében se a sok hajtó, se a sok vizsla nem szükséges, sőt jobb az utóbbiakat teljesen mellőzve, hajtófiukkal helyettesíteni, melyek néhány vadász kíséretében s felügyelete alatt nagy kerülőt téve, körülfogják a kér-

déses területet s a felállított háló-fal felé haladva, egymástól egyenlő távolban s egymást meg nem előzve, egy vonalban lassan előre nyomulnak. Mihelyt egy fogoly-csapat felrepül s beesett a hálóba, a hálószárnnyakon fekvő segédek azonnal felugranak, ledöntik a hálót, melybe a foglyok kerültek, a megfogott szárnyasokat pedig gyorsan kibontva, azokat alkalmas zsákokba, vagy szállító eszközökbe elzárják. Igen természetesen, míg ez történik, addig a hajtás szünetel s míg a ledöntött háló újra felállítva s ha rendetlenségbe került: megigazítva nincs, a vezénylőknek a jelt a hajtás továbbfolytatására megadni nem szabad.

(Folyt. köv.)

Feleletek szerkesztőségünkhöz intézett szakkérdésekre.

Az őz üzekeedéséről. (Cs. J. úrnak) Az őz üzekeedési (párosodási) ideje *julius közepén kezdődik, augusztus közepéig tart*; azonban november vége felé és decemberben az őzek egészen olyan viselkedést mutatnak, mint rendes üzekeedési idejükben (julius, augusztus), a mennyiben a bakok a sutákat folyton hajtják; ez okból a vadászok egy része azt

hiszi, hogy ez a valódi üzekeedés, nem pedig a nyári, sőt szakönyvekben is találkozunk efféle állítással, kivált a régiekben, — tényleg pedig úgy áll a dolog, hogy a téli üzekeedés okát, célját mindezeideig senkinek se sikerült kikutatni. Ez rejtély, mint a hogy sok rejtélyest találunk az őz életében más tekintetben is. — Arra nézve, hogy a megtermékenyítés valóban mikor történik, — hosszú ideig képezte a vita tárgyát s a zoológusok erre nézve már csak azért sem tudtak megállapodásra jutni, mert a legszakképzetesebb anatómusok sem voltak képesek az állítólagos téli megtermékenyítés bizonyítékait kimutatni, — másrészt pedig természetellenesnek, igazán felfoghatatlannak látszott, hogy az őzsuta julius végétől következő év május végéig lenne vemhes! Pedig úgy áll a dolog. *Bischoff* giesseni tanárnak sikerült ezt 1847-ben megállapítani — illetőleg azt, hogy a termékenyítés nyáron történik és a megtermékenyített peték decemberig nagyságváltozás nélkül maradnak a méhben. Szóval a julius-augusztusban megtermékenyített pete december végeig teljes nyugalomban van az őz méhében, minden látható fejlődés nélkül teng és csak azután (e hó végén) kezd az ébreny rohamosan fejlődni, épen úgy, mint a többi állatoknál rövidre a megtermékenyítés után. A tudomány tehát a kérdést a nyári

üzekeedés javára döntötte el, — de a petéknek e hosszú nyugalalmát okadatolni, sem céljára nézve indokolni eddig még nem sikerült, a mint nem sikerült sem okát, sem célját a téli üzekeedésnek földeríteni. A mellett, hogy csakis a nyári üzekeedés termékeny: a *Bischoff* által annak idejében felhozott nyomós érvek egyike az volt, hogy az őzbakoknál csak ebben az időben talált spermatozoidokat. Csakhogy *Sigismund* med. dr. gynokológus és *Schwarz* tanár, valamint a marburgi egyetem anatómiai tanára *Strahl* 1893. és 1894. december, illetve január havában frissen lőtt bakok ondóvezetékeiben, illetve a mellékherékben, szintén talált életképes spermatozoidokat. Ezzel tehát a nyári üzekeedésen kívüli fogamzás (illetve termékeny fedezés-) lehetőség valószínűvé vált; hanem ezzel szemben az a kérdés merül fel, vajjon a suták fogékonyak-e ilyenkor a termékenyítésre? Mindenesetre meglepő, hogy ujabban a téli hamis üzekeedés ideje alatt észlelt *tényleges fedezésekről* szóló adatok egyre szaporodnak; én sokszor olvasok ily megfigyelésekről a német vadászati szaklapokban, holott régebben egyenesen tagadásba vették, hogy a kései üzekeedések alkalmával fedezések történének; de sőt a sutáknak *rendkívüli időben való elléséről is vannak itt-ott feljegyzések a vadászirodalomban*; ennél fogva úgy látszik, még tüzetesebb tanulmányozásra érdemes ez a rejtélyes kérdés s bizony nagyon hálásak volnánk a mi tudós barátunk: *Méhely Lajosnak*, ha az ügy mibenállásának kiderítése végett ezt tanulmány tárgyává tenné.

— s.

A pásztás vadásatról. (Sz. L. úrnak). A *Diezel-Mikaféle* vadász munkában a hajtóvadásokról igen kimerítő leírások vannak; ugyanott a *cseh- vagy pásztázó vadászat* is bőven van tárgyalva. Ez a vadászati mód a vadnak azon az ismert szokásán alapul, hogy ha felriasztjuk, egy darabig előre szalad s azután mindenképen igyekszik visszatérni oda, a honnan elindult. És ez főképp a nyulakra áll, melyek kezdetben a legnagyobb gyorsasággal menekülnek a közeledő ellenség elől és egyenesen előre szaladnak, de 600–800 lépésnyire megállnak, neszelnak, ide-oda futkosnak és azután, daczára, hogy a puskások vonala feltartóztatlanul közeledik, a puskások közt igyekeznek visszatérni, hogy tanyájukra visszajussanak. Ennek megfelelőleg a vadászok és hajtók felállítása úgy történik, hogy a puskások megfelelő hosszú arcvonalba szakadatlanul előre nyomulnak; a két hajtóvonal ezzel derékszöveget képez s szintén egyenletesen mozog egyenesen előre (*U*-betű alakban), mint az ábra mutatja:

(A X a puskást, a ●●● a hajtókat jelzik.)

Mihelyt a puskások vonala 300–400 lépésnyire haladt, beáll a pillanat, melyben az első visszatérő nyulak megérkeznek;

ettől kezdve a puskások folyton el vannak foglalva, míg a hajtás végén a visszatérő nyulak száma nagyobbodik. Mihelyt ugyanis az oldalvonalak csúcsai (a vezérhajtók) a vadászterület végét elérik, a határon egymásfelé kanyarodnak, míg a fal záródik. E pillanatban a csúcson levő két vezető (vezérhajtó) megáll, az utánjövők hajtók tömörülnek s végre egészen közel jutva egymáshoz, a nyulak egészen összetorlódnak.

IRODALOM.

„**ÜTMUTATÓ** a vasuti állatorvoszakértők részére“, ily cím alatt hagyta el a sajtót Fokányi László m. kir. állatorvos nagyon is házagrótló zsebkönyve, melynek megjelenését egyébiránt *Darányi Ignác* nagyerdemű földmivélségi ügyi ministerünk anyagi támogatása tette lehetővé, felismerve az ügy rendkívüli fontosságát s azt hazafias pártfogásába véve — mint általában mindazt, a mi egyáltalában csak jelentőséggel bírhat a közügy érdekeinek előmozdítása tekintetéből. Azon fontos közgazdasági érdekek, melyek a nemzetközi állatforgalom akadálytalan lebonyolításához fűződnek, a legnagyobb körültekintést és legpontosabb eljárást igénylik úgy a gazdaközönség, mint a forgalomszabályozó rendelkezéseket végrehajtó közegek részéről. Erre nézve ez a könyv a legkimerítőbb útmutatásokat tartalmazza; miért is az állatorvosok, gazdászok és az állatszállító közönség teljességgel nem nélkülözheti. Megrendelhető a szerzőnél (Földmivélségi Ministerium), ára 1 frt 10 krajczár.

MAGYARORSZÁG MADARAL. Dr. Madarász Gyula ily című, nagyérdekű ornithológiai művének megjelent az V-ik füzet is rendkívül dús és tanulságos tartalommal, igen szép és hű rajzokkal ékesítve, a melyek fölöttébb emelik a műbecsét. E füzet magában foglalja a *rikácsolók, kakukok, harkályok és baglyok* rendjét igen tüzetes, szakszerű leírásokban, a fajok lehető legpontosabb ismertetésével s több — hazánkra nézve új — fajt is sorol fel. — Ajánljuk e nagyméretű jeles madarászati művet a vadászok, főleg a szaktanárok, tanítók és iskolai könyvtárak figyelmébe. Megrendelhető intézetünkben is. Az egész munka előfizetési ára 15 forint; de füzetenként is megszerezhető 1 forint 50 krajczárjával.

AZ ÁLLATOK VILÁGA című nagy irodalmi műből, amely Brehm világhírű könyvének magyarba áttüzetett kiadása, most jelent meg a 8-ik füzet, igen szép fekete nyomattal és gondos kivitelű szövegrajzokkal. *Méhely L.* a nagy szerző nyomán még ebben a füzetben is a majmok csodás világát festi. Nem elégszik meg azzal, hogy a népszerűen megírt tudományos részt kifogástalanul nyújtsa, de kedvesen és színesen festi az emberek társaságába került majmok viselkedését és életét is, hogy igen érdekes történetek elmondására nyíljanak alkalmak. Az állatok világa Légrády Testvérek kiadásában füzetes alakban jelenik meg s így ezt a hatalmas művet mindenki megszerezheti. Egy-egy füzet ára 80 fillér.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Lapunk barátainak és munkatársainknak szives boldog újévet kívánunk.
Szerkesztők.

H. O. úrnak, Eger. Műve bírálójának igaza van, ha a *Bu-teokat* (ölyveket) kártékonyaknak tartja. Az ölyvmagasztaló szobatudósok állításainak a tapasztalás sokszorosán ellene szól — s a való tény az, hogy az ölyvek csak oly helyeken fanyalodnak rá az egérfogás keserves mesterségére, a hol a vadállomány rendkívüli csekélysége miatt jobb prédát nem keríhetnek maguknak; de a hol bőven van nyúl, fogoly, fácán: bizony csak effélék után néznek inkább, mintsem hogy a cinczögö telekezetet hajkurászni, még ha megannyi van is ilyen. Tehát nyugodt lélekkel megszívelheti azt a szentenciát, hogy ezek a fickók »nem foglalhatnak helyet az erdő vidám dalnoka: a csalógány mellett.«

L. L. Bátka. Úgy tetszik nekünk, hogy beküldött őszi versét nem az a poetikus hangulat sugalta, melyből a már közzölt, valóban szép dalvirágai fakadtak. Engedelmével tehát ezt az egyet félretesszük.

A. Bosznia. Valóban »nem fizeti ki magát« a dolog. Ropant költségbe kerülne, a mellett pedig nagy csalódás érhetné. Nem kaphatnánk az ottani vadászati viszonyokról egy kis tudósítást?

M. Gv. Besztercze. Nyers csövek nálunk raktáron sehol sincsenek. Váltócsövek miatt legajánlatosabb vagy belga, vagy francia gyárakhoz fordulni, avagy pedig Poroszországban valamelyik nagy gyáronál készíttetni a váltócsöveket. A ferlachi, valamint a Pieper-féle csöveket sok kardinális okból nem ajánlhatjuk.

B. V. Feketeerdő. Ha vadászati tudósításokat, vagy efféléket ír Ön, azt szívesen vesszük; de »költői« (?) szárnypróbálgatásokra nincs terünk. De egyébként se illik egy jágerhez a holdvilágfalás és a »minden állatok alusznak, minden nyugszik mára« féle »stélus«. Vigasztalására legyen mondván azonban, egyik őszi versikéjét, szépen megfrizirozva, ki fogjuk adni — jövő ősze. Addig tehát türelem, mert az vadászéremy.

Sz. J. Dejtár. Kérésére a teletet megtalálja jelen számunkban. Hálók végett tessék a *szegedi kenderkikészítő gyárhoz* fordulni.

Többeknek. Az eladásra hirdetett *Springer-féle* fegyver ára 160 forint.

Intézetünk vesz: *vadmacskákat, nyesteket, vidrákat és nagy sasokat* friss állapotban, nyúzatlanul.

Tógazdaságaimból ajánlok őszi és koratavaszi szállításra egy- és kétnyaras, gyorsnövésű csehpony-, stüll-, csuka- és czompó-ivadékokat, továbbá megtermékenyített fogas-stüll-ikrát.
Corchus Béla, Budapest, IV. ker., Molnár-utca 17.

FOTO-CZINKOGRAFIAI MŰINTÉZET.

MŰVÉSZETI SOKSZOROSÍTÁSOK.

Citichék folyóiratok, könyvek, árjegyzékek és tudományos művek számára.

Kitűnő kivitelben, legjobb módszerek szerint előállítva.

— Jutányos árak. —

Czím csakis: **BUDAPEST, VI. ker., Király-utca 30. szám.**

TELEFON: 18-99.

„A TERMÉSZET“ szerkesztősége és kiadóhivatala: Budapest, II., Donáti-utca 7. dr. Lendl Adolf intézete.

4967.900. Nyomatott Markovits és Garainál, Budapest, Lázár-utca 18.